

JÁTÉK A HABSZIVACSON

Cseh Tamás dalának ref-rénjét dúdolom magamban: „Kies hazában mutass nekem (Egy olyan nagy ravaszt, mint Shakespeare William.)” S próbálok bizonyítékokat sorjáztatni a kaposvári Csiky Gergely Színház pénteki bemutatója után annak igazolására, hogy valóban nevezhetjük Shakespeare-t párját ritkító nagy ravasz mesternek, aki mindannyiunk eszén túljárva huncutul kacsint csak története mögül. Kutatásom — bármennyire is próbálok lelkiismeretem szerint becsülettel végezni — nemigen jár eredménnyel. Igaz, A vihar nem véletlenül tartozik Shakespeare legkevesebbet játszott darabjai közé. Ha színpadra állításának nehézségében valaki is kételkedett volna, annak most jó cáfolat a kaposvári előadás.

A vendégként rendező *Gazdag Gyula* menségére lehetne említeni (talán szentségtörés gyanúja nélkül, hogy a darabon érződik: Shakespeare mintha nem saját dramaturgiája szerint írta itt. Természetesen alátámasztja ezt, hogy A vihar azon ritka drámái közé tartozik, amelyek szigorúan tartják magukat az ókori — nevezetesen arisztotelészi — tér-cselekmény-idő hármasságához. Ám igaz az a mondas is, amit erre most kapásból licitálhatunk válaszul: a megírt darabmal már nem sokat kezdtünk; van, ahogyan van.

Egyedüli üdvözítő megoldásként az kívánkozna, amit *Jan Kott* mondott a mű kapcsán. „Az igazi Vihar félelmetes és nyers lírai és groteszk, mint Shakespeare valamennyi műve; nagy, szenvedélyes leszámolás a valóság világgal. Hogy így értelmezhesük A vihart, vissza kell térnünk Shakespeare szövegéhez a Shakespeare színházához.” Bizonyára nem véletlenül került ez a szövegrészlet a műsorfüzetbe sem, hiszen *Gazdag Gyula* érezhetően ebben a szellemben nyúlt a darabhoz. Bátorságát dicsérhetjük, mert meglehetősen sok veszélyt rejt magában ez a megoldás is. Föl kellett ugyanígy adnia emiatt a társulatnak azt, ami sajátossá tette az eddig színpadra állított darabok döntő többségét vagy még valószerűbb, hogy nem is kellett tudatos föladása a már sokat elemzett „kaposváriságnak”, itt magától tűnt el. Nagy kár érte, mert így nehezen befogadható produkciót kaptunk. Hihába érezzük az előadás alatt, hogy a színészek nem adják meg könnyen magukat, az, hogy a harcukat érzékeljük, már kizökkent bennünket,

és egyre inkább beletörődünk, hogy ezúttal jogunk lesz kevesebbet tapasztalni.

Pedig hogy Shakespeare-t is lehet olyan szellemben játszani — amit most hiányolni vagyunk kénytelenek —, éppen a társulat eddigi gazdag és szinte kivétel nélkül emlékezetes színházi élményeket tartalmazó Shakespeare-repertoárja a bizonyíték. A vihar bemutatója azonban ezúttal vihar nélkül zajlott le, annak ellenére, hogy szemmel láthatóan sok igyekezetet emésztett föl.

Kezdtetjük ennek fölsorolását rögtön *Eörsi Istvánnal*, aki — szintén nem kevés merészségről téve tanúbizonyságot — Babits után fordította le újra az eredeti szöveget. Nem lepődhetünk meg ezen különösebben, hiszen Arany-fordítást is cserélt már föl *Eörsire* a kaposvári társulat, méghozzá úgy, hogy előnyére vált a darabnak. Ebben az esetben azonban a Babits-szöveg nem vesztett annyit csillogásából, hogy ne szólhatott volna a mai emberhez. Lehet azonban, hogy Shakespeare-t túlságosan is úgy szoktuk meg, hogy együtt van a fordítói által teremtett sajátos archaizmussal. *Eörsi* azonban ezt — lehet, hogy joggal — mellőzi. Meg kell még szoknunk, hogy nincsenek kizárólagos értékek, s ez még a Shakespeare-fordításokra is vonatkozik.

Nem sok lehetőséget teremtett *Donáth Péter* számára a díszlet, hiszen az egy helyhez kötött cselekmény gátat szabott a színpadot ötleteknek, megoldásoknak. Az, hogy habszivacs-szíklikon mozognak az előadás jelentős részében a szereplők, mégsem a legszerencsésebb megoldás, annál is inkább, mert illúzióink vesztetten tapasztalhatjuk,

hogy lépésenként válik a szíkli pozdorjává még a lepkesúlyú szereplők lábnyomán is. Igaz, néha eltereli a figyelmünket az ezzel egy időben keletkező csikorgó habszivacs hang.

Mindezen észrevételek ellenére vannak jó pillanataik az előadásnak. Igaz, ahol egyidőben ennyi kitűnő színész van színpadon, mint itt, mindig akad figyelmeztető. Bár az előadás színvonala azt eredményezi, hogy még *Jordán Tamás* is — akiről pedig joggal föltételezhettük, nem tudja alulmúlni önmagát, ezúttal meglehetősen küzd *Prospero* szerepével — valójában csak az epilógusban találja meg igazi formáját, ám ez már meglehetősen késő. Nincs nagy esélye *Kulka Jánosnak* és *Heley Lászlónak* sem, hogy segítségére siessen. Pillanatai vannak csak *Karácsony Tamásnak* és *Hunyadkürti Györgynek* is. Az előadás legjobb tróját a *Bezerédi Zoltán*, *Koltai Róbert*, *Dunai Károly* hármas hozta. Segítségükre volt ebben, hogy szerep szerint az alkohol mozgatta cselekedeteiket, a közönség ennek láttán mindig hálás. Külön meg kell említenünk, hogy a legutóbb bemutatott *Munkásoperettben* is alkoholisták lumpenelemet alakított Koltai menyinyire másként volt részeg ez alkalommal, s nem hozta előnyére — az ott nagyon bevált fogásokat. Minden átgondoltsága ellenére nem tudott igazán légies lenni *Pogány Judit*, és a szerep kidolgozása miatt *Varga Mária* *Mirandájában* sem lehetett első látásra beleszeretni.

Az előadásban elhangzó betétszámokat eredeti Shakespeare korabeli motívumok alapján *Hevesi András* szerezte. **Varga István**